

Pokus trestného činu

Prostá změna výše přihlašované pohledávky věřitelem v insolvenčním řízení je zákonem předpokládaný postup (v § 192 odst. 4 IZ), který lze přirovnat k částečnému zpětvzetí žaloby (ve smyslu § 96 o. s. ř.). I kdyby původně věřitel (podobně jako žalobce v civilní věci) jednal trestněprávně relevantně při přihlášení pohledávky (např. bylo by možno v jeho jednání spatřovat pokus trestného činu poškození věřitele), následné omezení přihlašované pohledávky z původní výše, na kterou věřitel neměl nárok, na takovou, na kterou má nárok, zpravidla bude možno považovat za dobrovolné upuštění od jednání směřujícího k dokonání trestného činu ve smyslu § 21 odst. 3 tr. zákoníku (a to i když tak věřitel učiní poté, co jeho pohledávku popře insolvenční správce, dlužník nebo jiný přihlášený věřitel).

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 5 Tdo 847/2022-1398 ze dne 19.10.2022)

Nejvyšší soud rozhodl v neveřejném zasedání o dovoláních, která podali obvinění L. M., nar. XY v XY, bytem XY, a J. P., nar. XY v XY, bytem XY, proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. 8 To 71/2022, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Jihlavě pod sp. zn. 1 T 117/2020, tak, že podle § 265k odst. 1 tr. řádu se zrušují usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. 8 To 71/2022, a rozsudek Okresního soudu v Jihlavě ze dne 24. 1. 2022, sp. zn. 1 T 117/2020. Podle § 265k odst. 2 tr. řádu se zrušují také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. řádu se Okresnímu soudu v Jihlavě přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

I. Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Jihlavě ze dne 24. 1. 2022, sp. zn. 1 T 117/2020, byl obviněný L. M. uznán vinným pod bodem 1) výroku o vině přečinem poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) zákona č. [40/2009](#) Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „tr. zákoník“), a obviněný J. P. byl uznán vinným pod bodem 2) výroku o vině pokusem přečinu poškození věřitele podle § 21 odst. 1 a § 222 odst. 2 písm. b), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Oběma obviněným za to byl uložen shodně podle § 222 odst. 3 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 2 let, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 4 let.

2. Obviněný L. M. se uvedeného trestného činu měl podle výroku o vině pod bodem 1) rozsudku soudu prvního stupně dopustit (zjednodušeně uvedeno) následovně. Obviněný dne 27. 7. 2009 nabyl na základě kupní smlouvy od obchodní společnosti AGRALL, s. r. o., IČ: 26907542, se sídlem 671 61 Bantice č. p. 79 (dále jen „AGRALL“), sklízecí mlátičku značky CLAAS LEXION 560. Financování tohoto stroje si zajistil prostřednictvím smlouvy o úvěru od obchodní společnosti Deutsche Leasing ČR, spol. s r. o., IČ: 25723758, se sídlem Antala Staška 2027/79, 140 00 Praha 4 - Krč (dále jen „Deutsche Leasing ČR“), a to ve výši 5 940 000 Kč, který měl splácet podle dohodnutého splátkového kalendáře, což však následně nečinil. Proto byl obchodní společností Deutsche Leasing ČR vyzván ke splacení celého poskytnutého úvěru (výzvu si převzal dne 28. 10. 2010). Následně, nejpozději dne 23. 9. 2011, ale uvedený stroj prodal Z. M., nar. XY, i když se jednalo o předmět zástavy ze zástavní smlouvy č. 141640709 k zajištění pohledávek zástavního věřitele vůči zástavci ze shora uvedené úvěrové smlouvy. Tímto jednáním tak měl zmařit uspokojení svého věřitele, poškozené obchodní společnosti AGRALL, která byla nucena jako ručitel úvěru na tento stroj, který nebyl řádně splácen, doplatit obchodní společnosti Deutsche Leasing ČR zbylou dlužnou část ve výši 5 877 754,13 Kč.

3. Obviněný J. P. se podle bodu 2) výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně měl trestného činu dopustit následovně. Obviněný dne 16. 10. 2015 přihlásil v rámci probíhajícího insolvenčního řízení na obviněného L. M. pohledávku ve výši 7 926 119,73 Kč, kterou měl nabýt jako postupník od postupitele obchodní společnosti Deutsche Leasing ČR, ačkoliv mu byla postupitelem postoupena ve skutečnosti dlužná částka pouze ve výši 502 415,96 Kč, což J. P. stvrdil svým podpisem dne 16. 1. 2014, čímž k majetku dlužníka uplatnil protiprávně pohledávku vyšší o částku 7 423 703,77 Kč. Při zjištěném procentním podílu pohledávky obviněného v insolvenčním řízení ve výměře 20,22 % z celkového souhrnu všech pohledávek na protiprávně navýšenou částku 7 423 703,77 Kč tak připadalo 13,88 %, čímž z částky získané insolvenčním správcem ve výši 17 820 944 Kč mohl obžalovaný při zmíněném procentním podílu protiprávně získat částku nejméně 2 473 457 Kč (tj. těch 13,88 %), o kterou by tak snížil výši možného uspokojení pro další přihlášené věřitele v rámci probíhajícího insolvenčního řízení vůči úpadci L. M., jimiž byli právnické osoby AGRALL, Agrall servis, a. s., Hypoteční banka, a. s., Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky, dále Státní pozemkový úřad, Finanční úřad pro Kraj Vysočina, Územní pracoviště v Jihlavě a Z. M. V rámci přezkumu pohledávky obžalovaného došlo ke zjištění zmíněné částečné protiprávnosti pohledávky a z tohoto důvodu se původní záměr obžalovaného s očekávaným prospěchem neuskutečnil.

4. Proti rozsudku soudu prvního stupně podali oba obvinění odvolání, která byla jako nedůvodná podle § 256 tr. řádu zamítnuta usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. 8 To 71/2022.

II. Dovolání obviněných

a) Dovolání obviněného L. M.

5. Obviněný L. M. podal proti uvedenému usnesení Krajského soudu v Brně prostřednictvím svého obhájce dovolání z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. řádu, neboť rozhodná skutková zjištění jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů a rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

6. V rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu obviněný namítal, že se odvolací soud náležitě nevypořádal s pochybnostmi ohledně hodnocení důkazů soudem prvního stupně a tím i pochybnostmi o skutkovém stavu. Podle obviněného došlo k deformaci důkazů, takže skutkové závěry jsou ve zjevném rozporu s jejich obsahem, navíc nedůvodně nebyly provedeny další důkazy. Pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. řádu obviněný podřadil námitky, že skutek kladený mu za vinu nenaplňoval všechny znaky trestného činu, jímž byl uznán vinným. Podle dovolatele se skutek, jak je popsán v žalobě a v rozhodnutí soudu, nestal. Toto jednání ani není trestným činem, neboť nebyly naplněny všechny znaky skutkové podstaty, zejména pak subjektivní stránka činu ve vztahu k jednání a k následku. Došlo k porušení zásady „in dubio pro reo“.

7. Uvedené výhrady obviněný podrobněji rozvedl. Nejprve zrekapituloval dosavadní průběh řízení a v další části dovolání se věnoval právním vadám v provedeném trestním řízení a napadeném rozhodnutí odvolacího soudu. Nebylo podle něj postaveno najisto, zda došlo k převodu vlastnictví (což je znakem skutkové podstaty přečinu kladeného mu za vinu). Dále namítl, že nebyla zachována totožnost skutku v podobě jednání a následku a posouzení vztahu (souvislosti) mezi nimi, neboť skutek je jinak popsán ve sdělení obvinění a v obžalobě. Popis skutku budí zdání, že má pro právní hodnocení jednání obviněného váhu, že věc byla předmětem zajištění (zástavního práva), ač bylo zjevné, že zástavní právo nevzniklo (věc nebyla dána věřiteli ani o zástavním právu nebyla sepsána veřejná listina a tato nebyla vložena do rejstříku zástav). Soudy nižších stupňů neodstranily pochybnosti doplněním dokazování (výslechem svědka Z. M. či zápisem v registru vozidel). Obviněný nejednal s úmyslem převést majetek, ani jej odklidit před věřitelem obchodní společností AGRALL a ani neměl úmysl způsobit jakoukoliv škodu. Připomněl, že civilní soud rozhodl, že podle předmětné smlouvy šlo o ručení, nikoli o přistoupení k závazku, nevznikla tak solidární odpovědnost. Jakkoliv byla sporná formulace ve smlouvě nevhodná a zavádějící, odpovídala jeho tvrzením jako dlužníka, že kombajn kupoval s garancí příslibovaného objemu práce obchodní společností AGRALL, jinak by stroj nekupoval z důvodu nerentability s ohledem na jím obdělávanou výměru. Obchodní společnosti Deutsche Leasing CZ již nic nedlužil a vztah k solidárnímu spoludlužníku by byl řešen v rámci sporu o plnění nepsané dohody o spolupráci (zajištění objemu práce pro kombajn, aby se svým provozem uživil). Obviněný nevložit zavádějící formulaci do smluvních dokumentů (úvěrové smlouvy s Deutsche Leasing CZ) o tom, že ručením vzniká solidární závazek ručitele s dlužníkem. V dobré víře v to, že formulace odpovídá dohodám, se tak choval. Proto zde existuje absence úmyslu ve vztahu k poškození věřitele v době tvrzeného převodu, byl-li by prokázán.

b) Dovolání obviněného J. P.

8. Obviněný J. P. ve svém dovolání uplatnil dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu, neboť rozhodnutí odvolacího soudu podle něj spočívá na nesprávném právním posouzení skutku a jiném nesprávném hmotněprávním posouzení [tento dovolací důvod je ovšem upraven v § 265b odst. 1 písm. h) tr. řádu ve znění účinném v době podání dovolání, v § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu byl obsažen jen do 31. 12. 2021]. Obviněný se domáhal zrušení usnesení odvolacího soudu a jemu předcházejícího rozsudku soudu prvního stupně, neboť měl za to, že by měl být zproštěn obžaloby.

9. Obviněný v dovolání zpochybnil, zda přihlášená pohledávka byla skutečně neoprávněná a zda mohlo vůbec dojít jejím přihlášením byť jen k částečnému zmaření uspokojení přihlášených věřitelů. Soudy nižších stupňů podle jeho názoru nesprávně aplikovaly soukromé právo týkající se smlouvy o postoupení pohledávky, jež převáděla některou část pohledávek a směnku (tedy i směnečný peníz), který se převádí rubopisem, nikoli smlouvou. Soudy nižších stupňů učinily nesprávný právní závěr, že úmysl obviněného byl dán tím, že byl srozuměn s tím, že přihlašuje pohledávku v nesprávné výši.

10. Podle soudu prvního stupně obviněný přihlásil pohledávku ve výši 7 926 119,73 Kč, kterou měl nabýt jako postupník od postupitele Deutsche Leasing ČR, ačkoliv mu byla postupitelem postoupena pouze dlužná částka ve výši 502 415,96 Kč, což obviněný stvrdil svým podpisem dne 16. 1. 2014. Výrazem „stvrdil svým podpisem“ zřejmě soud myslel podpis smlouvy o postoupení pohledávky mezi obviněným a obchodní společností Deutsche Leasing ČR, která se týkala nákladů řízení. Obhajoba poukazovala na právně relevantní argumentaci, zda vůbec pohledávka byla přihlášena ve vyšší hodnotě ve vztahu k rubopisované směnce vlastní ze strany Deutsche Leasing ČR ve prospěch odsouzeného na směnečný peníz ve výši 5 877 753,32 Kč vystavenou dne 4. 2. 2011 L. M. na řad Deutsche Leasing ČR. Dne 25. 3. 2014 obchodní společnost Deutsche Leasing ČR tuto směnku rubopisem převedla na obviněného J. P.

11. Podle názoru obviněného si měly soudy nižších stupňů jako předběžnou otázku podle § 9 odst. 1 tr. řádu náležitě posoudit otázku existence a obsahu právních vztahů vyplývajících z držení a nakládání se směnkou, konkrétně měly posoudit vztah obchodní společnosti Deutsche Leasing ČR a J. P., vyplývající z rubopisu směnky, jakož i vztah J. P. a L. M. vyplývající ze směnečného závazku. Připomněl, že směnka je abstraktní cenný papír a převádí se primárně rubopisem. Rubopisem se převádí veškerá práva ze směnky. Částečný rubopis je neplatný. Z tohoto důvodu nebyla uvedena směnka ve smlouvě o postoupení pohledávky jako předmět postupní smlouvy, protože práva ze směnky se převádí rubopisem. Rubopis na směnce svědčil obviněnému. Směnka ani smlouva o postoupení pohledávky však neobsahuje žádnou informaci o skutečnosti, že by směnka byla uhrazena dlužníkem, nebo třetí osobou tzv. pro čest. U hlavního líčení také obviněný L. M. potvrdil, že mu zřejmě nebylo vydáno potvrzení, že by ze směnky ničeho nedlužil. Soud si tedy měl zodpovědět předběžnou otázku, které pohledávky byly postoupeny na základě smlouvy o postoupení pohledávky a zda svědčí rubopis na směnce právě obviněnému J. P.

12. Směnka byla uplatněna ve směnečném řízení u soudu. Obchodní společnosti Deutsche Leasing CZ tak vzniklo právo na náhradu nákladů soudního řízení. Na základě smlouvy o postoupení pohledávky byly postoupeny ze strany Deutsche Leasing ČR na obviněného J. P. tyto náklady řízení. Směnečný platební rozkaz má totiž ve vztahu k náhradě nákladů řízení konstitutivní povahu. Zatímco směnečný peníz činil částku 5 877 753,32 Kč, tak příslušenství směnečné pohledávky činilo 2 048 366,41 Kč. Smlouvu o postoupení pohledávky však lze vykládat i tak, že na odsouzeného bylo postoupeno právě veškeré příslušenství směnečné pohledávky v částce 2 048 366,41 Kč, tedy nikoliv pouze náklady řízení ve výši 502 415,96 Kč. I s tímto výkladem smlouvy o postoupení pohledávky se měly soudy nižších stupňů vypořádat, což však neučinily. V takovém případě by totiž bylo nutné dojít k závěru, že odsouzený po opravě své přihlášky uplatňoval dokonce menší pohledávku, než která mu skutečně náležela. Směnečný peníz je ale i nadále nutno převést rubopisem. Směnečný platební rozkaz má pouze deklaratorní povahu ve vztahu ke směnce (k tomu obviněný odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu pod sp. zn. 29 Cdo 252/2009), proto se vždy převádí směnka rubopisem, a to i po vydání směnečného platebního rozkazu. V tomto směru obviněný připomněl § 16 zákona č. [191/1950](#) Sb., zákona směnečného a šekového, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „ZSŠ“), podle nějž platí, že ten, kdo má směnku v rukou, je řádným majitelem, prokáže-li své právo nepřetržitou řadou indosamentů. Zde jasně jediný rubopis svědčil obviněnému J. P.

13. Soudy nižších stupňů vycházely ze závěru, že odsouzený nechal svého právního zástupce pohledávku opravit. Pomíjejí však, že pohledávka nebyla insolvenčním soudem přezkoumána z důvodů tvrzení obchodní společnosti AGRALL, že on má regresní nárok proti L. M., neboť AGRALL pohledávku uhradil obchodní společnosti Deutsche Leasing ČR. Obviněný J. P. až po tomto aktu ze

strany obchodní společnosti AGRALL pověřil JUDr. J.H., Ph.D., aby vše opět prověřil, a uzná-li vhodnější z procesní opatrnosti přihlášku opravit, aby tak učinil. Nejedná se ale o žádný důkaz, že by nade vši pochybnost byla pohledávka ze směnky neoprávněná. Obchodní společnost Deutsche Leasing ČR směnku rubopisovala a podle § 16 ZSŠ je obviněný J. P. jejím řádným majitelem. Pohledávku dokonce nerozporoval ani insolvenční správce jmenovaný soudem AS Žižlavský, v. o. s, neboť vycházel ze stejných podkladů jako Mgr. M.S. a ze zákona (k tomu obviněný odkázal na seznam upravených přihlášek v insolvenčním rejstříku sp. zn. KSBR 38 INS 23306/2014, založený pod B-8 na str. 11, 12, v němž insolvenční správce uvedl, že nepopírá pravost ani výši). Kvalifikovaným posouzením tak Mgr. M.S. i insolvenční správce na základě předložených podkladů považovali za oprávněného majitele směnky odsouzeného J. P. Pokud obchodní společnost Deutsche Leasing ČR dostala zaplacení od ručitele ze závazkového vztahu, nikoli ze směnečného závazku, a byl tak směnečný peníz uhrazen, pak měla směnku rubopisovat na ručitele, nebo vydat potvrzení, že byla vyplacena, což se obvykle dělá předáním směnky dlužníkovi, vyznačením úhrady na směnku, nebo vydáním samostatného potvrzení. Obviněný k tomu odkázal na § 39 ZSŠ. Bylo evidentní, že ani obchodní společnost AGRALL ani obvinění L. M. či J. P. nedostali žádné potvrzení ve vztahu ke směnce vztahující se k její úhradě. Pokud by obchodní společnost AGRALL platila za směnku a nebyla na ní uvedena jako aval, zřejmě by se jednalo o placení pro čest. K tomu obviněný odkázal na § 62 ZSŠ.

14. Podle názoru obviněného neměla obchodní společnost Deutsche Leasing ČR převést rubopisem celou směnku s celým směnečným penízem na třetí osobu, tedy na něj. V odůvodnění obžaloby se uvádí, že směnka byla obviněnému „přidělena“. To ale není právně relevantní termín, právo nezná přidělení směnky jako formu nakládání se směnkou. V podobné terminologii pokračoval i soud prvního stupně, který v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že směnka byla „připojena jako doklad původní pohledávky“. Směnka nebyla přidělena ani připojena, nýbrž rubopisována, a tím i převedena na obviněného. Směnka (ani smlouva o postoupení pohledávky nebo jiné dokumenty předané obchodní společností Deutsche Leasing ČR obviněnému J. P.) neobsahuje žádnou informaci podle zákona směnečného a šekového, že by měla být před indosamentem uhrazena ručitelem. Vinou obchodní společnosti Deutsche Leasing ČR tak vedle sebe stojí dva závazky vůči obviněnému L. M. – nárok ze směnky a nárok z titulu regresu ručitele obchodní společnosti AGRALL. Zdá se tedy, že obchodní společnost Deutsche Leasing ČR si jednou nechala uhradit z titulu ručení a následně pochybila, když rubopisovala směnku na obviněného J. P. V článku 1.4 smlouvy o postoupení pohledávky jsou uvedeny pohledávky, které jsou postupovány na základě smlouvy o postoupení pohledávky. Směnka tam vyjmenována není. Je to logické, protože byla převedena samostatně rubopisem a nikoli smlouvou o postoupení pohledávky. Jediné, co ve vztahu ke směnce smlouva o postoupení pohledávky uvádí v čl. 2.6 je, že se obchodní společnost Deutsche Leasing ČR zavazuje směnku rubopisem převést. Článek 1.1 a článek 1.2 smlouvy o postoupení pohledávky pak neuvádí ničeho o úhradě či jiném vypořádání směnečného penízu. Soudy nižších stupňů se těmito otázkami vůbec nezabývaly.

15. Dále obviněný poukázal na expertní stanovisko doc. JUDr. J.K., Ph.D., vedoucího katedry obchodního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, odborníka na směnečné právo. Podle něj právní posouzení věci nebylo správné, resp. soud nesprávně aplikoval zákon směnečný a šekový a na tomto nesprávném právním základu shledal odsouzeného vinným. Expertní stanovisko se týkalo postavení směnečného věřitele (indosatáře) ze směnky vystavené obviněným L. M. ve prospěch obchodní společnosti Deutsche Leasing ČR. Podle názoru doc. Kotáska z předložené dokumentace není zřejmá úhrada směnečné pohledávky či její části, neboť ani směnka, ani smlouva o

postoupení pohledávky nikde nezmiňují cokoliv o částečné úhradě. Obviněný J. P. jako nabyvatel směnky mohl na základě přiložené dokumentace legitimně očekávat, že kupuje pohledávku v hodnotě nominálně odpovídající sumě uvedené na směnce. Závěry soudů nižších stupňů, že cena neodpovídá nominální výši, nebyly ničím podloženy. Pokud by došlo k úhradě směnečné pohledávky do rukou předchozího věřitele a účastníci postupovali v souladu s pravidly zákona směnečného a šekového, byla by platba při standardním průběhu vyznačena na směnku kvitancí úplné či částečné platby, případně by byla předána dlužníkovi tak, aby se nemohla dále dostat do oběhu. Z hlediska profesionality a ochrany legitimních očekávání mohl na základě předložené dokumentace obviněný J. P. oprávněně předpokládat, že kupuje směnečnou pohledávku v plné výši a že k úhradě před převodem směnky nedošlo. V opačném případě by buď směnku vůbec nezískal, nebo by ji získal s opatřenou kvitancí o částečné platbě. Závěry soudů nižších stupňů týkající se protiprávního jednání obviněného jsou proto nesprávné. Naopak obchodní společnost Deutsche Leasing ČR udělala chybu podle zákona směnečného a šekového a uvedla obviněného v omyl rubopisem směnky, ke které absentovalo potvrzení o úhradě směnečné sumy. Vyjádření obchodní společnosti Deutsche Leasing ČR je pak nutno považovat za účelové, mající za cíl pouze její vlastní vyvinění. K samotnému převodu směnky pak byl nutný rubopis. Smlouva o postoupení pohledávky je proto v části, ve které směřuje k převodu cenného papíru, neúčinná, protože převod směnky nutně vyžaduje rubopis. Převodní účinky smlouvy o postoupení pohledávky nastaly v té části, která směřovala k převodu práva na náhradu nákladů nalézacího řízení a náklady exekuce. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že obviněný J. P. ani jeho advokátka Mgr. M.S. neudělali chybu ani v civilním právu, natož pak trestněprávní exces.

16. Lze tak podle obviněného dojít pouze k závěru, že k pochybení došlo ze strany obchodní společnosti Deutsche Leasing ČR při rubopisování směnky. Doc. JUDr. J.K., Ph.D., také správně uvedl, že smlouvou o postoupení pohledávky byla postoupena jen část pohledávek, avšak ve formálním smyslu byl postoupen také směnečný peníz. Vůbec z ničeho nebylo jasné, že směnka byla uhrazena. Naopak doc. JUDr. J.K., Ph.D., uzavřel, že smlouva o postoupení, kterou se směnka nepostupovala, neobsahovala údaj, že byla uhrazena. Soud prvního stupně však zamítl návrh obhajoby na výslech dalších svědků na podporu tohoto tvrzení. Obviněný vytkl, že soud prvního stupně nesprávně aplikoval a vykládal ustanovení občanského zákoníku o postoupení pohledávky a ustanovení zákona směnečného a šekového o rubopisu. Postoupení pohledávky nemůže být důkazem srozumění obviněného s poškozením věřitelů. Soud prvního stupně měl mít na základě zmíněného expertního stanoviska minimálně pochybnost o aplikaci uvedené právní úpravy a měl si předvolat k výslechu doc. JUDr. J.K., Ph.D. Obhajoba navrhovala výslechy i dalších svědků jako např. Mgr. J.S. ze společnosti AS ŽIŽLAVSKÝ, v. o. s., původního insolvenčního správce dlužníka L. M., aby vypověděl, proč pohledávku nepopíral, a aby se vyjádřil jako odborník, proč se mu zdála přihlášená pohledávka obviněného J. P. v pořádku, jakož i JUDr. J.V., LL.M., současného insolvenčního správce dlužníka obviněného L. M., aby se vyjádřil k tomu, proč sám jako insolvenční správce po prvním přezkumném jednání a schůzi věřitelů pohledávku obviněného J. P. nepopřel. Soud prvního stupně však žádný z těchto navržených důkazů neprovedl.

17. Dále obviněný namítl, že nedošlo ke zmaření pohledávky ani ke škodě. Připomněl, že ustanovení § 222 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku stanoví, že úmyslné jednání pachatele musí směřovat k byť i jen k částečnému zmaření uspokojení věřitele jiné osoby. Soud prvního stupně také zamítl návrh obhajoby na zpracování znaleckého posudku, který by stanovil, zda obviněný J. P. jako majitel největší zajištěné pohledávky postoupené od Z. M. mohl vůbec poškodit nějaké jiné věřitele, než de facto sám sebe. Soud prvního stupně pouze konstatoval, že škodu nepředstavuje celá pohledávka, ale jen ta její část, která může být uhrazena prodejem aktiv dlužníka, v odpovídajícím podílu všech uplatněných

pohledávek. Absence kvalifikovaného právního závěru má vliv na naplnění samotné skutkové podstaty trestného činu i na výši trestní sazby. Podle názoru obviněného není správný ani výpočet škody soudem prvního stupně, který nezohlednil přednosti, zajištění a nezajištění jednotlivých přihlášených pohledávek. Soud prvního stupně tedy, pokud by se výše uvedenými skutečnostmi týkajícími se hypotetického uspokojení věřitelů správně zabýval, měl využít principu in dubio pro reo. Pokud by pohledávka vyplývající ze směnky byla neoprávněně přihlášena, odsouzený J. P. by pravděpodobně nemohl zmařit uspokojení nikoho jiného, než sebe sama. Z výše uvedených důvodů je proto napadený rozsudek nepřezkoumatelný a výrok soudu nesprávný.

18. V další části svého dovolání obviněný J. P. namítl absenci úmyslu, neboť jako osoba práva neznalá, vzal všechny dokumenty, které mu předal postupitel, obchodní společnost Deutsche Leasing ČR, a tyto dál předal advokátovi, resp. zmocnil Mgr. M.S. k podání přihlášky a k jeho zastoupení v insolvenčním řízení. Zdůraznil, že Mgr. M.S. nikdy neměla žádný pokyn, aby výši přihlášené pohledávky jakkoli upravovala nebo v jaké výši má pohledávku přihlásit. Soud prvního stupně pak bez důkazů učinil závěr, že bez jeho vědomosti a souhlasu nemohlo v rámci jeho zastoupení dojít k navýšení pohledávky z částky řádově 500 000 Kč na téměř 8 mil. Kč, avšak důkazy svědčily spíše o opaku (viz výpovědi Mgr. M.S. a obviněného J. P., také e-mailová komunikace mezi JUDr. J.H., Ph.D., JUDr. Ing. K.F.Ch. a Mgr. M.S.). Obviněný po předání podkladů a zmocnění advokáta k přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení se o věc nezajímal a oprávněně spoléhal na to, že advokát učiní vše v souladu se zákonem.

19. Soud prvního stupně mu však kladl za vinu, že se po opravení přihlášky v rámci insolvenčního řízení bránil a hájil svá práva. Přitom ale neuvedl, v čem by měl spočívat jeho úmysl poškodit věřitele. Přihláška v té době byla opravená a obviněný J. P. pouze uplatňoval své ústavou garantované právo. Soud prvního stupně se otázce úmyslu, resp. srozumění, vůbec v odůvodnění svého rozsudku blíže nevěnoval, což mu však ukládá konstantní judikatura Nejvyššího soudu (např. usnesení Nejvyššího soudu pod sp. zn. 8 Tdo 506/2012). Obviněný nejednal s úmyslem poškodit jiné věřitele, toto nebylo prokázáno ani v řízení před soudy nižších stupňů, které se tím ani v odůvodnění svých rozhodnutí nezabývaly. Podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 5 Tdo 876/2017, se trestného činu poškození věřitele může dopustit ten, kdo do insolvenčního řízení přihlásí pohledávku vyplývající z fiktivní směnky. To však nebyl tento případ, jelikož v daném případě se jednalo o skutečnou směnku a nejednalo se o předstírání neexistujícího práva. Podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2020, sp. zn. 29 ICdo 129/2018, majitel směnky nemusí při jejím předložení k placení ani při případném vymáhání plnění z ní dokazovat nic jiného, než že je majitelem platné směnky. Platná směnka je sama o sobě dostatečným důvodem pro vznik nároku na částku v ní uvedenou. Jestliže dlužník ze směnky popírá existenci závazku ze směnky plynoucího, nese v tom směru důkazní břemeno.

20. Zopakoval, že v dobré víře předal všechny materiály od obchodní společnosti Deutsche Leasing ČR advokátce a pověřil ji k sepisu a podání přihlášky. Po prvním přezkumném jednání bylo zjištěno, že advokátka mohla přihlášku zpracovat nesprávně. Závěr o nesprávně přihlášené pohledávce však soud prvního stupně učinil bez právní argumentace a pouze na základě svých úvah, které opřel o fakt, že pohledávka byla následně opravena. Odkázal na § 446 občanského zákoníku s tím, že ihned po přezkumném jednání pověřil JUDr. J.H., Ph.D., tedy jiného advokáta, aby přihlášku opravil, pokud to shledá procesně efektivnější a správné. Postupoval tak v souladu se zákonem.

21. Obviněný podle svého přesvědčení podáním přihlášky nenaplnil znaky skutkové podstaty trestného činu, jímž byl uznán vinným, i kdyby tomu tak ale bylo, jeho následným jednáním

spočívajícím v opravě došlo k zániku trestní odpovědnosti, neboť ihned po zjištění možné kolize dvou závazků odstranil nebezpečí opravou přihlášky. Soud prvního stupně bez dalšího v odůvodnění konstatoval, že k dobrovolnému upuštění nedošlo, a proto odpovědnost nezanikla. Přitom dne 19. 11. 2015 došlo k přezkumnému jednání, pohledávka obviněného nebyla přezkoumána a nebyla ani popřena insolvenčním správcem. Přihláška pohledávky byla upravena ještě před samostatným přezkumem pohledávky. Hypotetická trestnost činu tedy zanikla podle § 21 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Přitom ještě ke dni 15. 1. 2016, kdy opravil přihlášku pohledávky, mu nic nebránilo, aby pohledávku uplatňoval v původní přihlášené výši 7 926 119,73 Kč. Pohledávka do té doby nebyla nikým popřena, byla do insolvenčního řízení řádně přihlášena a její přezkum měl teprve následovat. Z důvodu chybného nakládání s rubopisovanou směnkou bylo navíc zcela reálné, že by pohledávka obviněného mohla být v insolvenčním řízení v uvedené výši řádně zjištěna, neboť z hlediska civilního práva byla s velkou pravděpodobností uplatněna správně. Obviněný měl tedy možnost stále uplatňovat pohledávku ve výši 7 926 119,73 Kč, a tedy případný trestný čin byl zcela uskutečnitelný, ale sám obviněný se rozhodl pověřit svého právního zástupce k opravě přihlášky, a tím i odstranit případné nebezpečí poškození věřitelů v insolvenčním řízení.

22. V další části svého dovolání vyjádřil obviněný nesouhlas s právním hodnocením soudu prvního stupně, které nekorespondovalo se skutkovými zjištěními vyplývajícími z provedeného dokazování. Nebylo zcela jasné, co soud prvního stupně mínil určitými výrazy jako například „zkompletovala pohledávku“, když advokátka v rámci poskytování právních služeb obviněnému J. P. zpracovala přihlášku pohledávky výlučně na základě předaných podkladů. Dále není z odůvodnění jasné, na základě čeho soud dospěl k závěru, že JUDr. J.H., Ph.D., a JUDr. Ing. K.F.Ch. její úkony odsouhlasili. Soud prvního stupně ani neuvedl, jakou to má relevanci k naplnění skutkové podstaty trestného činu ve vztahu k obviněnému. Ani pokyny k odsouhlasení by ale nemohly mít vliv na to, že advokát nesmí postupovat v rozporu se zákonem a případné protizákonné schválení by muselo být Mgr. M.S. odmítnuto. Naopak bylo správně uvedeno, že tak Mgr. M.S. učinila podle dodaných listin. Výrok o vině s tímto závěrem soudu prvního stupně však nekoresponduje. Obviněný měl přímý právní vztah s Mgr. M.S. Udělil jí plnou moc k podání přihlášky a zastoupení v insolvenčním řízení. JUDr. J.H., Ph.D., pouze zprostředkoval kontakt a předání podkladů a kontaktních údajů advokátní kanceláři zastupující obchodní společnost Deutsche Leasing ČR. Vymáhání pohledávky nebylo předmětem zastoupení, jak vyplývá z plné moci mezi ním a Mgr. M.S. Podle soudu prvního stupně byla pohledávka na částku 502 415,96 Kč přesně smluvně specifikovaná, nedopatřením však zřejmě neuvedl také rubopisovanou směnku, ze které vyplývá rozdíl. Směnka nebyla využita, ale legálně uplatněna, nebyla neplatná, ani fiktivní. Velice podivně a konspiračně pak vyzněl závěr soudu prvního stupně, že obviněný J. P. v součinnosti s právními službami pohledávku „nechal navýšit“. Tento závěr evokuje úmysl, byť byl prokázán opak. Kriminalizující optikou tak byl hodnocen skutkový děj, který z provedeného dokazování nevyplývá, ba dokonce z něj vyplývá naprostý opak.

23. Nakonec obviněný zdůraznil, že dosud nebyl soudně trestán, nedopustil se žádného protiprávního jednání, v rámci své podnikatelské činnosti běžně obchoduje s pohledávkami a pohledávky následně uplatňuje. V této souvislosti a vzhledem k výše uvedenému je zřejmé, že se v projednávaném případě jednalo o ojedinělý exces způsobený jednak chybou obchodní společnosti Deutsche Leasing ČR při rubopisování směnky, jednak (možným) pochybením právní zástupkyně odsouzeného Mgr. M.S., na kterém však odsouzený nenesl žádnou vinu a který byl obviněným ihned napraven. Neměl zapotřebí činit cokoli nelegálního, i vzhledem k tomu, že výnos v předmětném konkursu byl nanejvýš sporný.

24. Obviněný proto ze všech uvedených důvodů navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení odvolacího soudu, jakož i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně ve všech výrocích týkajících se obviněného J. P. a aby věc přikázal tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí, případně aby ve věci sám rozhodl.

III. Vyjádření k dovolání

25. Dovolání obviněných byla zaslána k vyjádření nejvyššímu státnímu zástupci, který se k nim vyjádřil prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství.

26. Námitky obviněného L. M., které podřadil pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu, se podle státního zástupce snažily vyvolat polemiku s rozsahem provedení dokazování a způsobem jeho hodnocení ze strany soudů nižších stupňů. Obviněný L. M. zpochybňoval dokazování před soudy nižších stupňů převážně jen v obecné poloze s odkazem na potřebu respektování § 2 odst. 5, 6 tr. řádu, jako by mělo být dokazování v plném rozsahu zvaženo ještě v třetí instanci. K tomu státní zástupce zdůraznil, že není úkolem Nejvyššího soudu naznačená pochybení za obviněného domýšlet do finální podoby jednotlivých námitek pro účely dovolacího řízení. Pokud obviněný vytýkal, že soudy nižších stupňů měly samy k odstranění pochybností provést důkazy v podobě výslechu Z. M. a zjištění podrobnějšího obsahu zápisu v registru vozidel, spolu s takovými námitkami nevznese argumentaci o kategorii tzv. opomenutých důkazů, která by mohla být relevantní z pohledu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu. Státní zástupce odmítl i námitky týkající se zásady „in dubio pro reo“, neboť k porušení tohoto principu by mohlo dojít pouze tehdy, pokud by důkazní situace skutečně vyzněla tak, že by nebylo možno se důvodně přiklonit ani k jedné z více v úvahu připadajících skutkových variant a soudy nižších stupňů by zvolily variantu pro obviněného méně příznivou, což však nebyl nyní posuzovaný případ.

27. Pokud šlo o výhrady ohledně zachování totožnosti skutku, pak tyto námitky mohou výjimečně naplnit dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. řádu, pokud toto porušení mělo nebo mohlo mít přímý a bezprostřední dopad na konečné právní posouzení jednání obviněného (k tomu odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017 sp. zn. 3 Tdo 117/2017). Výhrady obviněného se však týkají domnělé, z vlastní pozice vedené interpretace k významu zástavního práva, kterou přikládá k usnesení o zahájení trestního stíhání a obžalobě, takže vycházejí z chybného chápání konceptu o totožnosti skutku. Ze srovnání popisu skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání (č. j. KRPJ-132785-150/TČ-2016-160781), resp. obžalobě (sp. zn. ZT 61/2019), na jedné straně a v odsuzujícím rozsudku soudu prvního stupně (sp. zn. 1 T 117/2020) na druhé straně vyplývá zřetelně, že je shodný, v průběhu celého řízení byla zajištěna jeho kontinuita, pročež o skutku pak bylo rozhodnuto zákonným způsobem.

28. Státní zástupce odmítl také námitku nenaplnění subjektivní stránky trestného činu kladeného obviněnému za vinu, neboť o tom nebyly v dané věci žádné pochybnosti. Podle jeho názoru sice mohly soudy nižších stupňů v odůvodnění věnovat závěru o úmyslné formě zavinění více pozornosti, avšak tento závěr vyplývá nejen z charakteru a způsobu jednání obviněného popsaného ve skutkové větě ve výroku o vině, ale i z ostatních rozhodných okolností, zejména ze záměru obviněného stran závazkového právního vztahu k zemědělskému stroji, který si nechal financovat z poskytnutého

úvěru, včetně jeho další dispozice a z neodvratnosti následku v podobě porušení majetkových práv poškozeného věřitele.

29. Dále se státní zástupce vyjádřil k dovolání obviněného J. P. Předně tomuto dovolání vytkl, že obviněný označil dovolací důvod podle předchozí právní úpravy a nikoli podle právní úpravy účinné v době podání dovolání. Pod dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu zmiňoval vady nesprávného hmotněprávního posouzení, ač je tento důvod s účinností od 1. 1. 2022 uveden v § 265b odst. 1 písm. h) tr. řádu, k němuž se proto s ohledem na obsah dovolání obviněného státní zástupce dále vyjádřil. V dílčím okruhu námitek, v němž obviněný vytýkal soudům nižších stupňů nesprávnost některých skutkových zjištění, by se však dalo uvažovat rovněž o dovolacím důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu v aktuálním znění (byť tento důvod obviněný neoznačil ani odkazem ani slovně).

30. Obsah dovolací argumentace obviněného, zahrnující uplatnění existující pohledávky ve vyšší hodnotě, využitelnost expertního stanoviska doc. JUDr. Josefa Kotáska, Ph.D. (aplikace směnečného a šekového zákona k právnímu základu, jímž byl uznán vinným), zmaření uspokojení věřitele, výše škody z hlediska trestného činu poškození věřitele podle § 222 tr. zákoníku, dovozování úmyslu, zánik trestní odpovědnosti atd., představuje opakování jeho obhajoby známé z předcházejících fází trestního řízení. Obviněný tak kopíroval námitky, které uplatnil v řízení o řádném opravném prostředku, což je patrné ze srovnání odůvodnění odvolání ze dne 15. 2. 2022 s nyní podaným dovoláním. Avizovanými námitkami se tak již zabýval Krajský soud v Brně a vypořádal se s nimi ve svém usnesení, jímž zamítl odvolání obviněného jako nedůvodné. V tomto směru státní zástupce poukázal především na odůvodnění usnesení soudu druhého stupně v bodě 6.

31. Ze shora uvedených důvodů proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání obviněných odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. řádu jako zjevně neopodstatněná. Zároveň vyslovil souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání.

32. Vyjádření státního zástupce bylo zasláno k případné replice obviněným, kteří tohoto práva nevyužili.

IV. Posouzení přípustnosti a důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

33. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označeným dovolacím důvodům.

34. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů v § 265b odst.

I a 2 tr. řádu. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele takovému důvodu také svým obsahem odpovídaly.

35. Obviněný L. M. uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. řádu a obviněný J. P. dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu, ač slovní popis odpovídal dovolacímu důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. h) tr. řádu ve znění účinném od 1. 1. 2022 (obviněný tak zřejmě omylem vycházel ze zastaralého textu trestního řádu účinného do 31. 12. 2021), jak správně upozornil i státní zástupce ve svém vyjádření.

36. Ohledně obou obviněných je na úvod také třeba zmínit, že ve skutečnosti měli na mysli mnohem spíše dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. m) tr. řádu v jeho druhé alternativě, neboť se domáhali přezkumu rozhodnutí soudu odvolacího, který svým usnesením rozhodl o zamítnutí jejich řádných opravných prostředků, odvolání, proti odsuzujícímu rozsudku soudu prvního stupně, tj. proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. řádu, přestože byl podle jejich přesvědčení v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. řádu a v případě obviněného L. M. též důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu.

37. Jinými slovy obvinění (obzvláště pak J. P.) správně neoznačili dovolací důvod, na jehož základě by dovolací soud měl napadené rozhodnutí, tj. usnesení odvolacího soudu o zamítnutí jejich odvolání, přezkoumat. Tato vada jejich podání však sama o sobě nebyla důvodem pro odmítnutí jejich dovolání, neboť jádro jejich dovolacích námitek spočívá primárně v posledně uvedených dovolacích důvodech, jimž bylo (alespoň v části) třeba dát za pravdu, jak bude rozvedeno níže.

38. Obecně lze uvést, že dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. řádu je možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Tento dovolací důvod je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění sice potvrzují spáchání určitého trestného činu, ale soudy nižších stupňů přesto dospěly k závěru, že nejde o trestný čin, ačkoli byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

39. V tomto duchu a naznačeném směru musí být vykládán také nově formulovaný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu, který byl do trestního řádu doplněn jeho novelizací provedenou zákonem č. [220/2021](#) Sb. s účinností od 1. 1. 2022. Šlo především o reakci na rozvinutou

judikaturu zejména Ústavního soudu, který dlouhodobě judikuje, že ani Nejvyšší soud nestojí mimo soustavu obecných soudů a že je tudíž též povolán k ochraně základních práv a svobod, takže nemůže ponechat bez povšimnutí zásah do těchto práv v rámci procesu dokazování. Určitou výjimku ze shora rozvedeného přístupu založeného na tom, že Nejvyšší soud zásadně nepřezkoumává proces dokazování a na jeho základě učiněná skutková zjištění, tvoří jen případ tvrzení a prokázání tzv. zjevného (extrémního) nesouladu mezi učiněnými skutkovými zjištěními a obsahem provedených důkazů, z nichž jsou skutková zjištění vyvozována, pokud zároveň učiní dovolatel tento nesoulad předmětem dovolání [nyní podle nově formulovaného § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu]. Jde především o případy týkající se pro rozhodnutí významných (tj. rozhodných) skutkových okolností, které jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, pokud konkrétní skutkové zjištění nevyplývá z žádného provedeného důkazu, pokud se výsledek dokazování jeví jako naprosto nespravedlivý a věcně neudržitelný, neboť skutková zjištění, o něž se opírají vydaná rozhodnutí, jsou ve zjevném (tj. extrémním) nesouladu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných (tj. absolutně neúčinných) důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy (případ důkazů opomenutých), což lze hodnotit jako porušení základních zásad ovládajících trestní řízení, jako jsou zásada volného hodnocení důkazů, zásada vyhledávací a presumpce nevinu. Taková existence zjevného (extrémního) nesouladu by mohla naplňovat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu a odůvodnit mimořádný zásah do skutkových zjištění, která ale jinak (obecně) v řízení o dovolání nejsou předmětem přezkumné činnosti Nejvyššího soudu, a to ani po uvedeném doplnění trestního řádu o nově formulovaný dovolací důvod. Tento extrémní nesoulad ale není založen jen tím, že z různých verzí skutkového děje se soudy nižších stupňů přiklonily k verzi uvedené v obžalobě, pokud svůj postup přesvědčivě zdůvodnily (viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2014, sp. zn. III. ÚS 888/14). Tvrzení nedostatků skutkových zjištění, která nelze oddělovat od nesprávné právní kvalifikace, samo o sobě nezakládá důvod pro zásah dovolacího soudu, jak uznal i Ústavní soud ve stanovisku ze dne 4. března 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14.

b) K uplatněným námitkám obviněných L. M. a J. P.

40. Nejprve je třeba uvést, že dovolací námitky obviněných představují jejich dosavadní obhajobu, kterou uplatňovali jak v řízení před soudem prvního stupně, tak v rámci svých řádných opravných prostředků. Obecně lze souhlasit se státním zástupcem, že dovolání postavené na takových námitkách Nejvyšší soud zpravidla jako zjevně neopodstatněné odmítne, pokud se ovšem jimi soudy nižších stupňů zabývaly a dostatečně s nimi i vypořádaly (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. 5 Tdo 86/2002, uveřejněné pod č. T 408. ve svazku 17 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2002).

41. Tak tomu ovšem v daném případě není. Předně je třeba upozornit, že shora uvedený rozsudek soudu prvního stupně není prvním v dané věci, jeho předcházející rozsudek ze dne 15. 9. 2021 (zčásti odsuzující ohledně obviněného J. P. a zčásti zprošťující ohledně obviněného L. M. - viz č. l. 1213 trestního spisu) byl totiž v celém rozsahu zrušen odvolacím soudem, Krajským soudem v Brně (a to usnesením ze dne 9. 11. 2021, č. j. 8 To 315/2021-1249). Přitom alespoň ve zprošťující části soud prvního stupně upozorňoval na relevantní civilní judikaturu Nejvyššího soudu, pro kterou jeho následné právní závěry promítnuté i do popisu skutku nemohou obstát a kterou v následném odsuzujícím rozsudku (zřejmě i pod tlakem soudu odvolacího) zcela pominul. Ovšem ani v případě druhého skutku týkajícího se obviněného J. P. se soudy nižších stupňů zcela nevypořádaly s jeho obranou uplatňovanou v průběhu celého trestního řízení.

42. V dané věci byli stíháni dva obvinění, každý z nich pro svůj vlastní samostatný skutek, jak bylo rozvedeno výše.

43. Obviněný L. M. byl (zjednodušeně uvedeno) stíhán pro poškození věřitele – obchodní společnosti AGRALL, která jako ručitel za něj zaplatila věřiteli obviněného, obchodní společnosti Deutsche Leasing ČR částku na úhradu pohledávky ze smlouvy o úvěru, který nebyl ve splátkách splácen, a proto odpadla výhoda splácení ve splátkách (a nastala jeho předčasná splatnost). Tento závazek plynoucí ze smlouvy o úvěru byl ve prospěch věřitele Deutsche Leasing ČR zajištěn trojím způsobem – jednak ručením zprostředkovatele obchodní společností AGRALL, jednak zástavním právem na současně pořízovaném zemědělském stroji z peněz získaných úvěrovou smlouvou (sklízecí mlátičky CLAAS LEXION 560), jednak směnkou vlastní, vystavenou obviněným L. M. na řad věřiteli Deutsche Leasing ČR (viz kopii na č. l. 410 trestního spisu), vystavenou jako blankosměnkou, k níž byla uzavřena dohoda o jejím vyplnění (č. l. 411 trestního spisu). Podle skutkových závěrů soudů nižších stupňů, které v koncizní podobě nalezly odraz ve skutkové větě výrokové části rozsudku soudu prvního stupně, obviněnému L. M. bylo kladeno za vinu poškození věřitele obchodní společnosti AGRALL spočívající v tom, že obviněný prodal předmět zástavního práva Z. M. poté, co obchodní společnost AGRALL z titulu ručení plnila za obviněného jeho původnímu věřiteli Deutsche Leasing ČR částku ve výši 5 877 754,13 Kč.

44. V popisu skutku se přitom neuvádí nic o tom, za jakou částku byl stroj prodán, zda Z. M. byl také věřitelem obviněného a měl za ním pohledávku, která tím byla hrazena, zda stroj byl prodán pod cenou, bez protiplnění, jak s případnou protihodnotou naložil etc., vůbec se tedy neuvádí, co by mělo být onou škodou značnou, jak vyplývá z právní věty výrokové části týkající se tohoto obviněného. Především ale není z popisu skutku vůbec jasné, v čem mělo spočívat to podstatné, čímž je zmaření uspokojení pohledávky věřitele, proč jednáním obviněného mělo dojít ke zmaření uspokojení pohledávky věřitele, který se tak nemohl uspokojit ani z jiného majetku obviněného coby dlužníka.

45. Předně tedy není z naznačeného popisu skutku vůbec zřejmé, v čem mělo spočívat označené odstranění majetku. Zřejmě jím má být míněn prodej uvedené sklízecí mlátičky. Prodej (tedy uzavření kupní smlouvy prodávajícím) je ovšem součástí typického synallagmatického vztahu, na jehož základě vzniká prodávajícímu právo na dohodnutou cenu jako protihodnotu prodávané věci - srov. k tomu v tehdejší době platný § 588 a násl. zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, v tehdy platném a účinném znění (dále jen „obč. zák.“), nešlo-li o kupní smlouvu podle § 409 a násl. zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku, v tehdy účinném a platném znění, a to až do 31. 12. 2013 (dále jen „obch. zák.“). Proto jím standardně (za běžného chodu věcí) k poškození věřitele nedochází (nejde-li však např. o prodej za neadekvátně nízkou částku apod., což ovšem v popisu skutku nebylo vyjádřeno, takové závěry soudy nižších stupňů neučinily). Odstraněním majetku se přitom podle odborné literatury i judikatury obvykle míní případ ukrytí majetku, k němuž má dlužník i nadále přístup a může s ním disponovat či jej užívat, zatímco věřitel neví, kde se majetek nachází - viz k tomu např. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 2000 (ve 2. vydání str. 2214). Prodej by spíše mohl být „zcizením“ majetku ve smyslu § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku (v literatuře srov. tamtéž), ovšem pak za předpokladu, že na takový prodej navazují další kroky, v jejichž důsledku se z kupní ceny nemůže uspokojit věřitel (např. dojde k utracení peněz, jejich darování apod.), popř. pokud dlužník při prodeji neobdrží do svého majetku adekvátní protihodnotu (např. prodej za významně nižší cenu). Nic z toho ovšem z popisu skutku ani

dalších závěrů soudů nižších stupňů nevyplývá, ostatně nic z toho doposud státní zástupce ani netvrdil.

46. Soudy nižších stupňů (i státní zástupce) totiž zřejmě vycházely z toho, že dostatečným důvodem pro postih obviněného za trestný čin poškození věřitele je to, že obviněný prodal předmět zástavy, z výtěžku jeho prodeje pak nemohl ručitel (AGRALL), na kterého měla podle soudů nižších stupňů v důsledku regresu podle § 550 obč. zák. (sic!) přejít pohledávka původního věřitele (Deutsche Leasing ČR), uspokojit svoji pohledávku. Ovšem ani v tomto ohledu se soudy nižších stupňů vůbec nevypořádaly s obranou obviněného uplatňovanou v dosavadním průběhu trestního řízení a vycházely nekriticky z verze obsažené v obžalobě. Vůbec tak nevedly dokazování k námitce obviněného, že takové zástavní právo věřitele vůbec účinně nevzniklo, neboť předmět zástavy neměl zástavní věřitel ve svém držení ani nebyl zapsán do Rejstříku zástav (viz § 157 odst. 2 obč. zák.), resp. se s touto obranou obviněného vůbec nevypořádaly.

47. Kromě toho ovšem soudy nižších stupňů zcela pominuly ustálenou civilní judikaturu, na kterou v prvním rozsudku upozorňoval i sám soud prvního stupně a která se týká zániku zástavního práva. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 6. 2005, sp. zn. 29 Odo 563/2003, uveřejněného pod č. [18/2006](#) Sb. rozh. obč., zástavní právo zaniká i tím, že zajištěnou pohledávku uhradí zástavnímu věřiteli namísto dlužníka ručitel. Tento závěr obstál i v testu ústavnosti (viz usnesením Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2006, sp. zn. IV. ÚS 475/05, řídil se jím pak Nejvyšší soud i v dalších svých rozhodnutích (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 486/2005). Lze připomenout i použitelné závěry z pozdějšího rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 3923/2008: „Ručení je subsidiární a akcesorický právní vztah mezi ručitelem (tj. osobou odlišnou od dlužníka) a věřitelem, který slouží k zajištění věřitelovy pohledávky z hlavního právního vztahu (mezi věřitelem a dlužníkem) a jehož obsahem je závazek ručitele uspokojit konkrétní (ručením zajištěnou) pohledávku věřitele, jestliže ji neuspokojí dlužník. Tím, že ručitel splní věřiteli dlužníkův dluh, zaniká právo věřitele domáhat se dále úhrady této pohledávky, a to nejen vůči dlužníku, nýbrž (případně) i vůči dalším osobám, které tuto pohledávku svým majetkem zajišťovaly; jinak řečeno zanikla tím věřitelova pohledávka vůči dlužníku. Ručitel, který uhradil závazek dlužníka, se stává namísto ‚uspokojeného‘ věřitele ‚novým‘ věřitelem dlužníka v rozsahu, v jakém uhradil závazek, a současně ‚vzniká ručiteli nové právo vůči věřiteli‘. Plnivší ručitel tak nenabývá nárok, který měl věřitel vůči dlužníku, nýbrž nárok ‚nový‘ na náhradu plnění poskytnutého věřiteli.“

48. Z výše uvedeného je zřejmé, že soudy nižších stupňů si vůbec neujasnily povahu právního vztahu mezi jednotlivými subjekty, existenci a právní režim vztahů mezi nimi. Na případ aplikovaly bez dalšího občanské právo, ač původní právní vztah mezi obviněným a věřitelem Deutsche Leasing ČR byl založen smlouvou o úvěru, tj. mělo jít o tzv. absolutní obchod ve smyslu § 261 odst. 3 písm. d) obch. zák., tj. šlo o obchodní vztah, na který se vztahuje obchodní zákoník bez ohledu na povahu účastníků právního vztahu (kteří ovšem v dané věci i tak vystupovali jako podnikatelé – tj. i kdyby o absolutní obchod nešlo, šlo by zřejmě o obchodní vztah podle § 261 odst. 1 obch. zák.). I na ručení jako subsidiární a akcesorický vztah se tak měl vztahovat uvedený obchodní zákoník (viz § 303 a násl. obch. zák.), a to včetně regresu podle § 308 obch. zák. Z posledně uvedeného ustanovení též vyplývá povinnost věřitele na žádost ručitele předat mu veškeré potřebné doklady a pomůcky k uplatnění regresního nároku (tato povinnost je nesankcionovaná), nicméně věřitel může v případě neposkytnutí součinnosti odpovídat ručiteli za škodu podle § 373 obch. zák. (tolik jen předběžně k

dalšímu postupu původního věřitele Deutsche Leasing ČR, který neměl rubopisovat zajišťovací směnku vlastní vůči výstavci obviněnému L. M. na řad obviněnému J. P., ale měl poskytnout plnou součinnost ručiteli - obchodní společnosti AGRALL, a to v rozsahu, v jakém tento ručitel za dlužníka plnil svůj závazek plynoucí z ručení).

49. Lze tak uzavřít, že odsouzení obviněného L. M., jak bylo konstruováno v odsuzujícím rozsudku soudu prvního stupně, jehož správnost dovoláním napadeným usnesením potvrdil i odvolací soud, nemůže obstát. Skutek, jak byl popsán ve výrokové části odsuzujícího rozsudku, nenaplnuje veškeré nezbytné znaky skutkové podstaty trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Předně se z tohoto popisu nepodává, jak měl obviněný zmařit uspokojení svého věřitele, proč prodej věci měl znemožnit uspokojení jeho pohledávky, pokud okolnosti prodeje nebyly vůbec zjišťovány a nebyl k nim učiněn žádný závěr. Prodej věci ani není sám o sobě trestný a nenaplnuje znak odstranění (části) majetku, který byl obviněnému kladen za vinu. Není ani jasné, jak měla být prostým prodejem způsobena škoda věřiteli, v čem tato škoda má spočívat. Škodou bez dalšího jistě není částka odpovídající té, kterou obchodní společnost AGRALL zaplatila z titulu svého ručení za závazek obviněného plynoucí ze smlouvy o úvěru. Kromě toho je odsouzení obviněného postaveno na tom, že prodal předmět zástavy, tedy zřejmě měl jednat v rozporu s podmínkami zástavní smlouvy. Soudy nižších stupňů se ovšem v tomto směru vzájemně provázanými smlouvami o úvěru, o vyplňovacím právu k blankosměnce, o ručení a o zástavním právu blíže nezabývaly, neposoudily právní vztahy řádně (aplikovaly normy práva občanského a nikoli obchodního), pominuly celou řadu ustanovení právních norem, nezabývaly se platností a existencí jednotlivých právních vztahů. Zejména se nezabývaly vznikem a zánikem zástavního práva (a možností vstupu ručitele do právního postavení původního zástavního věřitele poté, co ručitel splní za dlužníka závazek), což bylo základem jejich výtek vůči obviněnému, ovšem tyto výtky vůči obviněnému vycházejí z nesprávného hmotněprávního posouzení (nesprávné aplikace civilního hmotného práva, konkrétně norem tehdejšího obchodního práva).

50. Výhrady v tomto ohledu je ovšem třeba vznést již proti samotné obžalobě, která je zatížena týmiž vadami, které byly vytknuty rozhodnutím soudů nižších stupňů. Státní zástupce ani podstatné skutečnosti, kterými by mohly být naplněny znaky poškození věřitele (jak bylo rozvedeno shora) v žalobním petitu netvrdil, svá tvrzení v průběhu řízení ani nedoplňoval, proto k nim ani nenavrhoval potřebné důkazy. Zcela opomenut tak zůstal např. výslech klíčového svědka Z. M., který by mohl osvětlit prodej sklízecí mlátičky, podstatu jeho vztahu k obviněnému L. M., jak to bylo s jejich jinými právními vztahy, o nichž obviněný hovořil, nakolik obviněný tímto způsobem uspokojoval svého věřitele Z. M., zda případně nemohl být tímto postupem obviněného zvýhodněn oproti jiným věřitelům etc. Přitom Z. M. byl pro orgány činné v trestním řízení snadno dosažitelný (i v době dovolacího řízení se nacházel ve věznici). V tomto směru by ovšem musel svůj žalobní petit podstatně doplnit státní zástupce, neboť soud se v žádném případě nesmí dostat do pozice pomocníka veřejné žaloby (jak o tom bude ještě níže zmínka). Za stávajícího stavu a dosavadních skutkových zjištění a při závěrech popsanych ve skutkové větě rozsudku soudu prvního stupně lze jen konstatovat, že tam popsané jednání není žádným trestným činem. Prostý prodej bývalého předmětu zástavy (pokud zástavní právo vůbec vzniklo) poté, co ručitel za dlužníka plnil zástavnímu věřiteli, totiž není sám o sobě protiprávním jednáním, není ani v rozporu s ujednáními v zástavní smlouvě zajišťující původní pohledávku plynoucí ze smlouvy o úvěru, neboť splněním ručitelského závazku ručitelem (jako dalšího způsobu zajištění téhož závazku ze smlouvy o úvěru) toto zástavní právo zaniklo.

51. Podobně nedostatečně se zabývaly soudy nižších stupňů i obranou obviněného J. P. Řádně se nezabývaly oprávněností postupu jednotlivých subjektů, zejména pak původního věřitele ze smlouvy o úvěru, obchodní společnosti Deutsche Leasing ČR, která měla ve smyslu § 308 obch. zák. poskytnout součinnost ručiteli, jenž z titulu ručení uhradil pohledávku za dlužníka obviněného L. M. Nezabývaly se řádně otázkou vědomosti obviněného J. P., jaká pohledávka na něj byla ze strany původního věřitele postoupena, zda mohl uplatnit i práva ze směnky, která na něj byla rubopisem převedena. Závěry soudů nižších stupňů o tom, že obviněný si byl dobře vědom, že získal pohledávku pouze na plnění ve výši 502 415,96 Kč, avšak prostřednictvím zmocněnkyně uplatnil neoprávněně pohledávku ve výši 7 926 119,73 Kč, nemají oporu v provedených důkazech, jak důvodně obviněný vytýkal. Soudy nižších stupňů tento svůj závěr přesvědčivě nevysvětlily, neuvedly, v jakých důkazech má mít oporu. Nezabývaly se tím, nakolik obviněný uděloval pokyny zmocněnkyni k uplatnění právě takové částky, zda tedy on záměrně uplatňoval pohledávku, která byla zjevně neoprávněná. V tomto směru se ovšem soudy nižších stupňů s obranou obviněného vůbec nevypořádaly, neprovedly rozbor jednotlivých důkazů, na jejichž základě by mohly učinit skutkové závěry, které pak lze subsumovat pod ustanovení trestního zákoníku o zavinění. Je možno odkázat na bohatou judikaturu, že zavinění nelze presumovat, že je třeba jeho jednotlivé složky (vědomost a vůli) prokazovat a teprve na základě provedení dokazování a z něj plynoucích jednoznačných závěrů lze přistoupit k právnímu posouzení. Je třeba mít na zřeteli, že závěr o zavinění pachatele v době činu je závěrem právním a že musí mít, stejně jako závěr o objektivních znacích trestného činu, dostatečnou oporu ve skutkových zjištěních soudu vyplývajících z provedení dokazování. Na zavinění a jeho formu lze přitom usuzovat jen ze všech konkrétních okolností případu a důkazů významných z tohoto hlediska, které je nutno v souladu s ustanovením § 2 odst. 6 tr. řádu pečlivě hodnotit jednotlivě i v jejich souhrnu.

52. Kromě toho soudy nižších stupňů vůbec nijak nevysvětlily, proč nedošlo k zániku trestnosti pokusu podle § 21 odst. 3 tr. zákoníku, pokud obviněný sám omezil svou přihlášenou pohledávku v insolvenčním řízení. Tento závěr soud prvního stupně prostě konstatoval v jediné poslední větě v bodě III./2. na str. 6 odůvodnění svého rozsudku, aniž by své úvahy jakkoliv vysvětlil, zabýval se znaky tohoto ustanovení a alespoň uvedl jediný důvod, proč by tomu tak mělo být. Lze se tak z užití formulace jen dohadovat, že měla absentovat dobrovolnost postupu, není však zřejmé, proč by tomu tak mělo být. Jednal snad obviněný pod hrozbou trestního stíhání? Takový závěr soud prvního stupně nikde nevyslovil. Soud prvního stupně vycházel z toho, že pohledávku obviněného „zpochybnil“ jiný věřitel, a sice obchodní společnost AGRALL, což podle soudu prvního stupně mělo vést „ke snížení pohledávky“. Takové úvahy o postupu v insolvenčním řízení jsou přitom velmi zjednodušující. Jiný věřitel má právo popřít (nikoli zpochybnit) pohledávku jiného věřitele, a to její pravost, výši či pořadí - viz § 192 odst. 1 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších změn (dále ve zkratce jen „IZ“). Podle § 192 odst. 4 IZ může věřitel až do skončení přezkumného jednání, dokud jeho pohledávka není zjištěna, měnit výši přihlašované pohledávky; jestliže v důsledku této změny není možné přezkoumat přihlášenou pohledávku při nařízeném přezkumném jednání, nařídí insolvenční soud zvláštní přezkumné jednání; věřitel je však povinen uhradit ostatním věřitelům na jejich žádost náklady, které jim vznikly v souvislosti s jejich účastí na zvláštním přezkumném jednání. Jinými slovy dokonce sám insolvenční zákon počítá s tím, že věřitelé mohou až do skončení přezkumného jednání měnit výši přihlášené pohledávky. K popření výše pohledávky srov. § 194 IZ, k účinkům takového popření pak § 196 IZ.

53. V daném případě došlo k přezkumnému jednání dne 19. 11. 2015 (viz č. l. 572 trestního spisu), k přezkoumání přihlášky obviněného J. P. nedošlo „z důvodu nutnosti pečlivějšího prověření nároků věřitelů insolvenčním správcem s ohledem na skutečnosti uvedené na dnešním jednání právním

zástupcem věřitelů č. 1 a 2 a s ohledem na vyjádření dlužníka před vydáním rozhodnutí o jeho úpadku“. K dalšímu zvláštnímu přezkumnému jednání ohledně pohledávky obviněného došlo až dne 19. 5. 2016 (viz č. l. 578 trestního spisu), v mezidobí ovšem sám obviněný prostřednictvím nově zvoleného zmocněnce svou pohledávku omezil (a proto též věřitel č. 1 – tj. obchodní společnost AGRALL podáním doručeným dne 15. 5. 2016 vzal své popření pohledávky ve výši 7 926 119,73 Kč zpět).

54. Plná moc k zastupování v insolvenčním řízení ve věci úpadce L. M. (viz např. č. l. 448 trestního spisu), a tedy i k opravě či změně výše přihlášené pohledávky v insolvenčním řízení (viz č. l. 443 a násl.), je datována 8. 12. 2015, přičemž k samotnému podání opravené přihlášky došlo dne 15. 1. 2016. Naproti tomu úkony trestního řízení byly zahájeny až dne 29. 12. 2016 (viz č. l. 1 trestního spisu), trestní oznámení Mgr. Bc. Pavla Kozelky, zmocněnce obchodní společnosti AGRALL, je datováno dnem 5. 10. 2016 (viz č. l. 6 trestního spisu).

55. Soud prvního stupně a ani odvolací soud tak vůbec nevysvětlily, proč nedošlo k dobrovolnému upuštění od dalšího jednání směřujícího k dokonání trestného činu poškození věřitele (pokud by byl vůbec náležitě zjištěn). Dobrovolnost je podle odborné literatury [viz např. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 244 (ve 2. vydání str. 302)] dána, pokud pachatel ví, že mu nic nebrání v dokonání, ani mu nehrozí žádné nebezpečí, tedy předpokládá, že jeho činnost je uskutečnitelná (třeba i mylně), přesto se rozhodne od dokonání upustit a odstranit nebezpečí, které jeho dosavadním jednáním vzniklo.

56. V tomto ohledu ovšem nebylo prováděno žádné dokazování, nakolik si obviněný mohl být vědom marnosti svého snažení při uplatnění pohledávky ve výši, na kterou reálně neměl nárok. Je též doposud nezodpovězenou otázkou, nakolik by býval mohl být úspěšný se svou výší pohledávky opřenu o abstraktní cenný papír – směnku, která na něj byla převedena rubopisem. Rozhodně nelze uvést, že by šlo o fiktivní (padělanou) směnku.

57. Obviněný J. P. též důvodně poukázal na civilní judikaturu Nejvyššího soudu k insolvenčnímu řízení a nárokům ze směnek v něm uplatňovaných. Především jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2020, sp. zn. 29 ICdo 129/2018, na které poukazoval obviněný. Nemá-li podle něj dlužník podle ustanovení § 17 ZSŠ, vůči nabyvateli směnky k dispozici kauzální námitky, nemůže s takovou obranou ve sporu o pravost pohledávky uspět ani popírající insolvenční správce dlužníka (takové námitky pak musí doložit – má důkazní břemeno). Jinak majitel směnky nemusí při jejím předložení k placení ani při případném vymáhání plnění z ní dokazovat nic jiného, než že je majitelem platné směnky. I když se vystavení směnky zpravidla opírá o určitý důvod (kauzu), vzniká ze směnky specifický (směnečný) právní vztah, jehož abstraktní charakter tkví v tom, že právní důvod (kauza) není pro jeho existenci významný a ze směnky nevyplývá. Směnečný závazek je přitom zcela samostatný a oddělený od případného závazku, který byl důvodem jeho vzniku. Okolnost, že podle dohody účastníků je účelem směnky zajistit splnění určitého závazku, se pak projeví v okruhu tzv. kauzálních námitek, jimiž se dlužník ze zajišťovací směnky může bránit povinnosti ze směnky plnit (k tomu se odkazuje např. na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, a ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. 29 Odo 1141/2006, uveřejněné pod č. 59/2004 a 77/2009 Sb. rozh. obč.). Uplatňuje-li věřitel v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka pouze pohledávku ze

zajišťovací směnky (k možnosti případného souběžného uplatnění pohledávky zajištěné směnkou i pohledávky ze zajišťovací směnky srov. závěry formulované v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3716/2007), nemusí přihláška pohledávky (z hlediska vymezení právního důvodu jejího vzniku) obsahovat také údaje o směnkou zajištěné pohledávce, případně o dalších okolnostech, jež vznik přihlašované směnečné pohledávky doprovázely (např. zda předmětná směnka byla původně vystavena jako blankosměnka, jaký byl podle ujednání účastníků obsah uděleného vyplňovacího práva apod.). Pro skutkové vymezení předmětu přihlášky (jsou-li uplatňována jen práva ze směnky) není vyličení takových okolností potřebné (právně významné) a přihlašujícího věřitele ohledně těchto skutečností nezatěžuje ani břemeno tvrzení, ani břemeno důkazní (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2017, sen. zn. 29 ICdo 51/2015, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2020, sen. zn. 29 ICdo 14/2019). Naopak jej nese dlužník, který popírá existenci závazku plynoucího ze směnky (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2001, sp. zn. 32 Cdo 1338/2000, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 29 Cdo 274/2009, nebo ze dne 31. května 2011, sp. zn. 29 Cdo 629/2010).

58. V trestní věci je to komplikované ještě tím, že by muselo být prokázáno, že obviněný zjevně úmyslně zneužíval insolvenčního řízení k poškození věřitelů. Další otázkou je, nakolik se mohl oprávněně domnívat, že má na uplatněné plnění nárok, byla-li mu převedena i směnka rubopisem. Bez úmyslného zavinění, které se musí vztahovat na všechny objektivně-deskriptivní znaky i znaky normativní (u nichž postačí laická představa), nemohou být naplněny znaky trestného činu poškození věřitele, který je úmyslným trestným činem.

59. V neposlední řadě není možné nahrazovat prostředky trestněprávními civilněprávní, bylo by třeba zdůvodnit, proč nepostačovalo užití prostředků práva soukromého (v tomto případě prostředků uplatnitelných v insolvenčním řízení) a bylo zapotřebí vyvodit trestní odpovědnost a důsledky s ní spojené (srov. § 12 odst. 2 tr. zákoníku a princip subsidiarity trestní represe a ultima ratio), neboli proč je třeba kriminalizovat tento případ, kdy věřitel přihlásil nejprve vyšší pohledávku, kterou pak sám omezil (třebaže v reakci na její popření jiným věřitelem). Přitom je třeba vzít do úvahy, že zákonodárce sám s takovými postupy počítá, sankcionuje je jen v těch závažných případech vlastními sankcemi v insolvenčním řízení, které považuje za dostačující i dostatečně odrazující od zavadového jednání. K tomu lze odkázat především na ustanovení § 178 a § 179 IZ (obecně platí, že se nebude přihlížet k pohledávce, pokud její skutečná výše činí méně než 50 % výše, v jaké byla přihlášena, dokonce může být sankčně po takovém věřiteli požadováno, aby ve prospěch majetkové podstaty zaplatil určitou částku až do výše, o kterou přihlášená pohledávka převýšila rozsah, ve kterém byla zjištěna. I v tomto směru však sám zákonodárce nechce trestat všechny věřitele, kteří přihlásí částku ve větší výši, než činila skutečná výše pohledávky, jak vyplývá z § 180 IZ, podle něhož uvedené povinnosti nelze uložit věřiteli, který práva spojená s pohledávkou nevykonával (jemuž tak např. ani při hlasování nebylo přihlášení vyšší částky ku prospěchu). Nejeví se tak v souladu se záměrem zákonodárce postihovat prostředky trestního práva všechny ty věřitele, kteří přihlásí pohledávku v insolvenčním řízení ve vyšší než skutečné výši, zvláště pokud oni sami pak svou pohledávku omezili.

60. Na základě shora učiněného rozboru tak lze uzavřít, že prostá změna výše přihlašované pohledávky věřitelem v insolvenčním řízení je zákonem předpokládaný postup (v § 192 odst. 4 IZ), který lze přirovnat k částečnému zpětvzetí žaloby (ve smyslu § 96 o. s. ř.). I kdyby původně věřitel (podobně jako žalobce v civilní věci) jednal trestněprávně relevantně při přihlášení pohledávky

(např. bylo by možno v jeho jednání spatřovat pokus trestného činu poškození věřitele), následné omezení přihlašované pohledávky z původní výše, na kterou věřitel neměl nárok, na takovou, na kterou má nárok, zpravidla bude možno považovat za dobrovolné upuštění od jednání směřujícího k dokonání trestného činu ve smyslu § 21 odst. 3 tr. zákoníku (a to i když tak věřitel učiní poté, co jeho pohledávku popře insolvenční správce, dlužník nebo jiný přihlášený věřitel).

61. V dalším průběhu trestního řízení budou soudy nižších stupňů muset napravit pochybení, jichž se dopustily v dosavadním průběhu trestního řízení. Především se budou muset zabývat obhajobou obviněných a náležitě se s ní vypořádat, vystríhat se přitom musí nesprávného hmotněprávního posouzení případu, a to především při aplikaci ustanovení soukromého práva, jak bylo rozvedeno shora. To se týká zejména posouzení existence zástavního práva, dále je třeba se náležitě zabývat tím, nakolik prostý prodej movité věci (navíc zřejmě nezatížené věcným právem k věci cizí) mohl být úkonem mařícím uspokojení jednoho z více věřitelů. V tomto ohledu musí státní zástupce významně doplnit svá skutková tvrzení, bude-li i nadále trvat na podané obžalobě, a tato svá doplněná skutková tvrzení též prokázat dalšími důkazy. Podobně je třeba doplnit dokazování i v případě druhého skutku, zabývat se obhajobou obviněného J. P., zejména otázkou, nakolik jednal s úmyslem, nakolik si byl vědom neoprávněnosti svého postupu při podávání přihlášky do insolvenčního řízení, nakolik jednala jeho zmocněnkyně podle jeho vlastních pokynů, jakož i nakolik mohlo dojít k zániku trestnosti případného pokusu trestného činu, resp. co bylo skutečným a reálným důvodem pro omezení výše přihlášené pohledávky.

62. Přitom všem je třeba v naznačeném směru respektovat obecně závaznou judikaturu Ústavního soudu (čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky), který se opakovaně vyjadřoval k možnostem aktivního prokazování viny obviněného soudem bez náležité aktivity státního zástupce jako veřejného žalobce. V tomto směru lze odkázat zejména na náleží Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. II. ÚS 2014/07, uveřejněný ve svazku č. 49 pod č. 86 Sbírkou nálezů a usnesení Ústavního soudu, v němž Ústavní soud uvedl: „Odsouzení pachatele trestné činnosti je v souladu s čl. 80 Ústavy České republiky primárně věcí státního zastupitelství. Je to tedy státní zastupitelství, kdo nese odpovědnost za to, aby soudu předložená trestní věc byla podložena procesně použitelnými důkazy potřebnými k rozhodnutí o vině a trestu v souladu s podanou obžalobou. Obecné soudy se proto nikdy nesmějí stavět do pozice pomocníka veřejné žaloby usilujícího rovněž o odsouzení, a nelze k takovému výkladu rolí těchto institucí dospět ani výkladem § 2 odst. 5 alinea ultima tr. řádu. Posledně uvedené zákonné ustanovení totiž v souladu s ústavními principy spravedlivého procesu a z nich vyplývajícího rozvržení rolí jeho jednotlivých účastníků nutno vykládat tak, že je soud povinen doplňovat dokazování v rozsahu potřebném pro spravedlivé rozhodnutí, které nemusí být nutně odsuzující.“ Výtku týkající se neprovádění rozhodných důkazů k naznačeným otázkám možné viny obviněných v řízení před soudem prvního nebo i druhého stupně je tak nutno primárně směřovat vůči státnímu zástupci, který by měl aktivně jím tvrzenou vinu před soudem prvního stupně prokazovat, na soudu potom je rozhodnutí, zda navržené důkazy provede, či v souladu s judikaturou týkající se tzv. opomenutých důkazů zamítne návrhy na jejich provedení. Podobně je třeba připomenout i judikaturu Ústavního soudu týkající náležitého popisu skutku (viz např. náleží ze dne 24. 4. 2006, sp. zn. I. ÚS 670/05, uveřejněný ve svazku č. 41 pod č. 88 Sbírkou nálezů a usnesení Ústavního soudu), podle níž péče o dokonalost popisu skutku náleží především aktivitě obžaloby, nikoli aktivitě soudu, který se odstraňováním takové vady podílí na prokazování viny obviněného, což rozhodně nelze chápat jako nestranné rozhodování o vině či nevině (byť je k tomu soud nucen ustanovením § 2 odst. 5 tr. řádu). Zvláště to pak platí v daném případě, kdy dosavadní skutková tvrzení učiněná státním zástupcem v petitu obžaloby nejsou způsobila naplnit znaky žádného trestného činu (a to přinejmenším ve vztahu

k obviněnému L. M., ovšem i ve vztahu k obviněnému J. P. je třeba doplnit dokazování i s ohledem na uplatněnou obranu obviněného).

V. Závěrečné shrnutí

63. Vzhledem ke všem shora zmíněným skutečnostem Nejvyšší soud vyhověl důvodným dovoláním L. M. a J. P. a podle § 265k odst. 1 tr. řádu zrušil jak napadené usnesení soudu druhého stupně, tak i rozsudek soudu prvního stupně, a to včetně všech dalších rozhodnutí obsahově navazujících na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. řádu pak Okresnímu soudu v Jihlavě uložil, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

64. Bude na Okresním soudu v Jihlavě, aby se znovu důsledně zabýval danou věcí, ve shora naznačeném směru za součinnosti stran případně doplnil dokazování (resp. ústavně-konformně rozhodl o návrzích na doplnění dokazování), důkazy získané z provedených důkazních prostředků náležitě vyhodnotil nejen jednotlivě, ale i v jejich souhrnu, a vyvodil z nich odůvodněné skutkové závěry, které pak bude muset náležitě právně kvalifikovat. Musí se přitom řídit pokyny shora uvedenými. Při novém projednání a rozhodnutí věci je pak soud prvního stupně a následně i odvolací soud vázán právním názorem Nejvyššího soudu vysloveným v tomto usnesení (§ 265s odst. 1 tr. řádu), jak byl učiněn shora. Dovolací soud zároveň upozorňuje na zákaz změny k horšímu ve vztahu k předchozímu rozhodnutí učiněnému soudem prvního stupně, jak je vyjádřen v § 265s odst. 2 tr. řádu (tzv. zákaz reformationis in peius).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odškodnění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Hodnocení důkazů](#)
- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vazba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výkon trestu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Trestní odpovědnost](#)
- [Předávací vazba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Trestní odpovědnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oběť trestného činu](#)